

VERSLAG

Eindsymposium Kennisplatform Rivierkreeft

Woensdag 11 december 2019, Wageningen.

Dagvoorzitter: Anne-Margreet van Putten

De afgelopen twee jaar heeft kennisplatform Rivierkreeft, bestaande uit de Good Fish Foundation, netVISwerk en Wageningen Environmental Research, het kennisplatform rivierkreeft opgezet. Binnen dit project zijn verschillende onderzoeken uitgevoerd en informatieve bijeenkomsten en kennisdagen georganiseerd. Dit eindsymposium was de laatste bijeenkomst binnen dit project en is georganiseerd in de vorm van een kennisdag voor waterbeheerders en andere stakeholders die met rivierkreeften te maken hebben.

De uitgevoerde activiteiten binnen het project Kennisplatform Rivierkreeft zijn toegelicht en er is afgesloten met een discussieronde. Tijdens deze kennisdag hebben alle aanwezigen actief deelgenomen aan de discussieronde waarbij het vooral ging over de problemen die momenteel ervaren worden met rivierkreeften, oplossingsrichtingen die nu of in de toekomst toegepast (kunnen) worden en verantwoordelijkheden hierin.

Tijdens het eindsymposium waren diverse belanghebbenden in de rivierkreeftendiscussie aanwezig. Verschillende waterbeheerders waren aanwezig, waaronder ecologen, beleidsmedewerkers en muskrattbeheerders, rivierkreeftenvissers, vertegenwoordigers van netVISwerk, onderzoekers, wetenschappers en rivierkreeftenhandelaren.

Presentaties

Alle presentaties zijn te vinden op:

<http://rivierkreeft.nl/kennisplatform/bijeenkomsten/eindsymposium-kennisplatform-rivierkreeft/>

- **Fabrice Ottburg (WENR): Rivierkreeft problematiek en handelingsperspectieven**

Fabrice licht toe welke invasieve rivierkreeften in Nederland voorkomen, met welke verspreiding en het grote aantal literatuurstudies die er zijn uitgevoerd.

Rivierkreeften hebben zich snel verspreid. Problemen met waterplanten en waterkwaliteitsparameters doen zich voor bij een bepaalde dichtheid aan kreeften.

Invasieve exoten staan in de EU exotenverordening. Nederland heeft een beheersplan opgesteld, waarin visserij als een van de middelen is opgenomen. Hierdoor is het mogelijk om op de invasieve rivierkreeften te vissen.

Good Fish Foundation heeft het **kennisplatform rivierkreeft** opgericht. Dit consortium bestaat uit de Good Fish Foundation, Wageningen Environmental Research en netVISwerk. Alle partijen kunnen bij

dit platform hun kennis en informatie met derden delen, waarbij de herkenbaarheid van de organisatie die iets aandraagt is gewaarborgd. In dit kennisplatform zijn de volgende kennisvragen onderzocht:

- 1) Hoe kan bestrijding middels visserij het meest effectief en met de minste risico's op verdere verspreiding ingericht worden?
- 2) Welke maatregelen moeten genomen worden zodat meer beroepsvissers op rivierkreeften kunnen gaan vissen.
- 3) Hoe kan illegale aanvoer van rivierkreeften aan de horeca beter gecontroleerd worden?
- 4) Hoe het 'product' rivierkreeft te vermarkten?

Een ander belangrijk doel van dit kennisplatform is het opheffen van wantrouwen tussen partijen die betrokken zijn bij de rivierkreeftendiscussie.

Van de handelingsperspectieven beschreven in Lemmers et al. (2018) wordt van twee de effectiviteit op lange termijn hoog of zeer hoog ingeschat. Dit is

- 1) commerciële kreeftenbevissing met aanvullende kreeftenbenutting door het waterschap en benutting door burgers met kreeften-visakten (hoog), en
- 2) stimuleren regulatie kreeftenpopulaties via systeemgerichte maatregelen door veerkracht en robuustheid van ecosystemen te vergroten (zeer hoog).

Het meest kansrijk is dan ook een combinatie van beide handelingsperspectieven waarbij er gewerkt wordt aan het verlagen van de draagkracht van kreeften door het systeem te versterken en aanvullende bevissing van beroepsvissers, kreeftenbestrijders uit het waterschap en burgers met kreeften-visakten.

Tijdens veldwerkzaamheden voor een ander onderzoeksproject merkte Fabrice Ottburg veel rode Amerikaanse rivierkreeften op in het Naardermeer met een dichte begroeiing van krabbenscheer en ondergedoken waterplanten. De vraag is of dit aangeeft dat dichte begroeiing met waterplanten ook kan bestaan met een hoge dichtheid aan Amerikaanse rivierkreeften of dat dit systeem een omslagpunt nadert.

- **Christien Absil & Irene Kranendonk (GFF): Rivierkreeftenvisserij in Nederland**

Good Fish Foundation (GFF) is een milieuorganisatie en de oprichter en uitgever van de VISwijzer. GFF heeft als doel de transitie naar een duurzame visserijsector te bevorderen. De VISwijzer is een hulpmiddel voor consumenten om duurzame vis te kiezen. De VISwijzer geeft een advies op basis van een stoplichtsysteem is gebaseerd op wetenschappelijke informatie.

Het beoordelen van exoten op de VISwijzer is lastig omdat hier, anders dan bij niet-exoten, het juist niet wenselijk is om op het niveau van een maximaal duurzame opbrengst (Maximum Sustainable Yield) te vissen. Daarmee houdt je namelijk juist een populatie in stand. Tegelijkertijd constateerde GFF dat Amerikaanse rivierkreeften een plaag zijn geworden, vissers die dolgraag aan deze visserij willen beginnen, partijen onderzoek doen naar de bestrijding van de rivierkreeft, maar nauwelijks de mogelijke rol van de beroepsvisserij daarbij onderzoeken.

GFF heeft het kennisplatform Rivierkreeft opgezet om de samenwerking tussen belanghebbenden te bevorderen, kennisvragen te beantwoorden in samenwerking met de visserij en om uiteindelijk een consumptieadvies af te kunnen geven voor invasieve rivierkreeften. Hierbij wordt benadrukt dat GFF een non-profit organisatie is en geen belangen heeft bij de uitkomsten binnen dit project.

Eén van de onderdelen in het project Kennisplatform Rivierkreeft is een onderzoek naar de huidige Nederlandse rivierkreeftenvissers. Dit onderzoek is beschreven in het rapport 'Rivierkreeftenvisserij in Nederland. Perspectief vanuit de Nederlandse kreeftenvissers.' [HYPERLINK \http://rivierkreeft.nl/rapportage-rivierkreeftvisserij-in-nederland-perspectief-vanuit-de-nederlandse-

kreeftenvissers/]. GFF benadrukt dat deze rapportage niet de mening van het projectconsortium, maar enkel de visie en standpunten van de Nederlandse rivierkreeftenvisserij weergeeft.

Dit onderzoek is uitgevoerd omdat de rivierkreeftenvissers een belangrijke stakeholder zijn in de discussie maar voorheen nauwelijks betrokken zijn geweest bij onderzoeksactiviteiten. Momenteel zijn er ongeveer 30 rivierkreeftenvissers actief met een totale afzet van ongeveer 30 ton (inventarisatie A. Heinen). Dit zijn voornamelijk zelfstandige ondernemers, er zijn enkele coöperaties opgericht.

Uit het onderzoek is naar voren gekomen dat niet elke visser de veel beschreven problemen die rivierkreeften kunnen veroorzaken herkent. Ervaringen hierover verschillen per visser, per watertype.

Rivierkreeftenvissers zien het handelingsperspectief van Lemmers et al. (2018) van commerciële bevissing als de meest wenselijke richting. Hierbij werd verwezen naar het Masterplan van LNV: rivierkreeften zijn visserijdieren en dus handelswaar. Bestrijding is volgens de rivierkreeftenvissers niet meer haalbaar en ze zijn van mening dat de beroepsvisserij moet worden ingezet om de populaties naar beneden te brengen tot dit commercieel niet meer interessant is. Is dat een niveau waarop er geen schade meer optreedt dan is dat prima. Is dat niveau toch nog te hoog dan is aanvullende bevissing door beroepsvissers tegen betaling een optie. Commerciële bevissing met aanvullende bevissing van het waterschap is niet wenselijk, aldus rivierkreeftenvissers. Ook hierbij wordt verwezen naar de beroepsvisserij als enige rechtmatige vorm van visserij om op rivierkreeften te vissen. Versterken van de robuustheid van het ecosysteem wordt ook door de beroepsvissers gezien als een goed streven op de lange termijn, maar tot die tijd moet voor het weghalen van de huidige rivierkreeften de beroepsvisserij ingezet worden.

Rivierkreeftenvissers zien bij aankomst in een visgebied de vangsten van rivierkreeften sterk terugnemen na een periode van intensieve bevissing. Op populatieniveau kunnen de vissers geen uitspraken doen.

Rivierkreeftenvissers zien de toekomst over het algemeen positief in, bij de meeste gaat de handel goed. Wel zijn er zorgen om de geldigheid van vergunningen en de vrees voor een algemeen verbod op de rivierkreeftenvisserij. Dit vormt ook een belangrijke drempel voor startende rivierkreeftenvissers die aan deze onderneming willen beginnen.

Discussie/vragen:

‘Het is al twee keer opgemerkt dat commerciële bevissing als maatregel staat opgenomen in het Masterplan van LNV. Dit is niet correct, het is aangewezen als een van de mogelijke richtingen.’

Klopt, maar dit is wel de interpretatie van de beroepsvissers in Nederland. Ook mede omdat de rivierkreeften in de visserijwet zijn opgenomen als visserijdieren en de vangsttuigen beroepsmatige vistuigen zijn.

‘in de presentatie wordt gesproken van intensief bevissen voor een korte periode waarna het gebied met rust gelaten wordt om de populatie weer toe te laten nemen, zodat het bevissen weer loont. Is het duidelijk (kijkend naar beroepsvissers) dat dit moeilijk te rijmen valt voor een waterbeheerder die aan bestrijding wilt doen? Deze methode is niet wenselijk voor een waterbeheerder.’

Ja, dat klopt. Dit is precies een belangrijk onderdeel van de huidige discussie. Maar zoals het hier beschreven is, is wel de manier waarop er nu gevist wordt. Dit komt omdat de rivierkreeft visser zijn inkomen optimaliseert en er nog geen verdere afspraken zijn gemaakt met waterbeheerders om een andere vistactiek te gebruiken. Daarom zal een visser dit niet veranderen, tenzij er afspraken worden gemaakt over een andere vorm met compensatie. Beroepsvissers zijn zeker bereid om hierover te praten.

- **Ivo Roessink (WENR): Resultaten veldonderzoek Eiland van Dordt**

Dit veldonderzoek heeft plaatsgevonden op 4 locaties op het Eiland van Dordt. Er is onderzocht of afkreeften (het wegvangen van rivierkreeften) op een duurzame manier kan plaatsvinden in een open water en wat mogelijk nadelige effecten op het aquatische milieu zijn (bijv. bijvangst). Ook de vangstefficiëntie van vangstuigen is onderzocht. Of er effecten van afkreeften te zien zijn op het ecosysteem kon in deze veldproef wegens tijdgebrek niet onderzocht worden.

Er is een populatie inschatting gemaakt door middel van een *merk-terugvang* methode. Uit het onderzoek blijkt dat fuiken 5 tot 22x effectiever zijn dan korven. Deze verhoogde effectiviteit is afhankelijk van de locatie. De Catch Per Unit Effort (CPUE) / vangst per eenheid vangstinspanning is in deze studie na 3-4 weken gehalveerd. In de weken daarna werd verder geen substantiële afname in de CPUE waargenomen.

Uit de vangstsamenstelling in afmeting van kreeften (klein-middel-groot) is te zien dat het aantal grote exemplaren in de loop van de veldproef afneemt, maar het aantal en aandeel kleine gevangen rivierkreeften niet toeneemt. Hoewel de absolute aantallen van middelgrote rivierkreeften min of meer constant blijft neemt door het wegvangen van de grote exemplaren hun relatieve aandeel in de vangst neemt toe gedurende de vangstperiode. . Helaas was de looptijd van deze veldproef te kort om heel duidelijke patronen te kunnen zien.

Gebruik makend van de populatie inschatting per locatie en de totale vangsten tijdens het onderzoek is de totale populatiereductie tijdens de veldproef onderzocht. Dit verschilde per locatie, van 23% tot 73% afname. Op slechts één locatie was deze afname met 73,7% aanzienlijk. Het is onduidelijk waarom dit hier het geval is en op de andere proeflocaties niet. Waarschijnlijk heeft dit te maken met hoe 'open' het watersysteem daadwerkelijk is. Een reductie in populatie van rivierkreeften is afhankelijk van de structuur van het water makkelijker of moeilijker te realiseren.

De bijvangst (let wel dieren anders dan kreeften in de vangtuigen die meestal weer levend konden worden teruggezet) bestond bij deze proef met name uit baars, zeelt en de kleine modderkruiper.

Discussie/vragen:

In het muskusrattenbeheer worden levende rivierkreeften en andere levende dieren die mee gevangen worden niet geregistreerd als bijvangst. Volgens sommige aanwezigen ontbreken gegevens over de verspreiding van rivierkreeften in sommige gebieden waar ze wel voorkomen hierdoor ook. Voorheen werden de rivierkreeften die als 'bijvangst' gevangen werden door de muskusrattenvangers teruggegooid, maar tegenwoordig worden ze vernietigd. Een rivierkreeftenvisser vraagt zich vervolgens af hoe het kan dat ze dit doen, het is tenslotte een visserijdier en dat is dus vernietiging van handelswaar voor de rivierkreeftenvisser.

Er wordt opgemerkt vanuit de zaal dat er nu vaak gesproken wordt over een dichtheid van rivierkreeften per m², maar dat het in veel gevallen meer correct is om te spreken van een dichtheid aan rivierkreeften per strekkende meter oever, aangezien dit de plek is waar rivierkreeften zich meestal bevinden in tegenstelling tot een kale bodem van een water. Dit voorstel wordt beaamd door de meesten, met de opmerking dat er in veel wateren ook sprake is van een begroeide bodem waar rivierkreeften voorkomen. In dat geval is het wel correct om te spreken van een dichtheid per m².

Opmerking vanuit de zaal waarom het zo moeilijk blijft om te kunnen meten waar de echt kleine rivierkreeften zich bevinden. Er wordt aangestipt dat dit nog steeds een belangrijk onderdeel is van de populatie waar we weinig over weten omdat we dit niet nog niet kunnen meten.

Vraag vanuit de zaal aan rivierkreeftenvisser of de manier van vissen tijdens dit experiment overeenkomt met een reguliere manier van vissen. Beroepsvisser legt uit dat dit niet het geval is. Normaliter bevist hij intensief een water totdat de vangsten zo teruglopen dat het vissen niet meer loont. Tijdens deze proef werd er nog verder gevestigd ten behoeve van het onderzoek. Verder is de visserij uitgevoerd tijdens dit project hetzelfde als in de praktijk, dat was ook de opzet van deze studie: het effect van de beroepsvisserij onderzoeken.

Discussie

De dagvoorzitter merkt op dat we kunnen concluderen dat we een heleboel al weten, maar nog niet alles.

Er is niet nog meer literatuuronderzoek nodig, maar wel onderzoek in het veld. Maar gaat dit er ook komen? WENR geeft aan dat er een vervolgproject is aangevraagd bij het EFMZV waarin er ook een nieuwe, grotere veldstudie is opgenomen en een onderzoek naar het opstellen van een business model voor de rivierkreeftenvisserij.

De dagvoorzitter vraagt aan de zaal of de rivierkreeften door alle aanwezigen als probleem ervaren worden, of ten minste als iets waar we actie tegen moeten ondernemen. Uit de zaal wordt gereageerd dat ze vooral een groot probleem vormen voor de waterkwaliteit en dat er ook problemen zijn met het behalen van de KRW-doelen, al dan niet direct door de aanwezigheid van de rivierkreeften. Er ontstaat wat discussie over het watergebruik door verschillende sectoren binnen een waterschap die ook bijdragen aan de waterkwaliteit. Conclusie hieruit is dat we niet alleen kunnen wijzen naar de rivierkreeften wanneer een ecosysteem instort, er zijn talloze invloeden waardoor het systeem minder robuust wordt. We moeten terug naar het creëren van robuuste systemen, waterkwaliteit verbeteren, want robuuste systemen zijn het meest bestand tegen exoten. Maar wat doen we in de tussentijd? Dat is een relevant punt op de zeer korte termijn.

Totdat we dat robuust systeem (2027?) mogelijk hebben moeten we iets doen. Rivierkreeft kan frustreren wat je opknapt. Visserij kan je ademruimte geven om aanpassingen in het systeem door te voeren om robuustheid terug te krijgen (bijvoorbeeld harde beschoeiing aanpassen).

De dagvoorzitter merkt op dat we hier vandaag met allerlei stakeholders bij elkaar zitten om visserij en waterbeheer aan elkaar te koppelen. Kunnen we het gesprek aangaan om te kijken of er een verdienmodel te bedenken is met elkaar? In Schieland en de Krimpenerwaard worden plannen gevormd om een dergelijk onderzoek uit te voeren. Hierbij wordt gedacht aan een proefopzet waar in een gebied met een hoge rivierkreeftendichtheid en slechte waterkwaliteit, een beroepsvisser samen met het waterbeheer gaat zoeken naar een systeem waarbij het zowel voor de beroepsvisser financieel loont om te blijven bevissen en de rivierkreeften effectief bestreden worden voor het waterbeheer.

Belangrijk in de huidige discussie is ook de vraag wie hier probleemeigenaar is. Ligt de bal bij LNV omdat het over de exotenverordening gaat? (LNV is vandaag niet aanwezig, wel meerdere personen uitgenodigd). Wanneer het gaat om de waterveiligheid en KRW is het waterbeheer verantwoordelijk. Dan zijn deze ook eigenaar van het probleem.

In een waterschap waar actie ondernomen werd om iets te doen, werd een Dijkgraaf teruggeroepen door het bestuur met de mededeling dat de provincie eerst iets moest doen, voordat het waterschap in actie mocht komen. Er wordt een voorbeeld genoemd van een waterschap in het noorden van het land waar de rivierkreeften niet als probleem gezien wordt omdat hier relatief weinig KRW wateren aangewezen zijn. De rivierkreeften zijn er weliswaar wel, maar vormen geen probleem omdat het niet een gevaar vormt voor de KRW doelen. Dit is een belangrijk criterium bij het doen van uitgaven.

Opmerking vanuit de zaal dat het nu vooral kijken naar de KRW maar dat we hierbij Natura 2000 vergeten, hieraan moeten we ook voldoen.

Opmerking uit de zaal dat er voor bestuurders een concreet plan moet liggen onderbouwd met cijfers en verwachtingen voordat er beslissingen gemaakt worden. Op dit moment is dat voor de rivierkreeftendiscussie lastig, omdat veel dingen onbekend zijn kun je hier moeilijk voorspellingen in doen. Als we niet zeker weten of het wel werkt, doen we voorlopig niets.

Opmerking vanuit de zaal: Nu er uit het uitgevoerde veldexperiment een cijfer is over het effect van afkreeften op de populatie, kan ik bij mijn bestuurder aankomen en is de kans groter dat erop gereageerd wordt. Reactie: maar hoe krijgen we mensen dan bij elkaar? We moeten dit samen doen, het werkt niet vanuit één waterschap.

Een aanwezige vraagt zich af of het probleem wel genoeg in beeld is, als de gesignaleerde rivierkreeften niet overal geteld worden. Is de omvang wel bekend bij bestuurders van waterbeheerders? Reactie: er wordt al meer dan 10 jaar onderzoek gedaan, hier komen een aantal antwoorden uit maar ook een heleboel vragen. We kunnen nog steeds niet aanwijzen welke aanpak een oplossing biedt. Zolang dat niet het geval is, komt er geen actie van bestuurders. Er is meer tijd nodig om cruciale antwoorden te vinden. Men moet ook beseffen dat het een complex probleem is en dat het nou eenmaal tijd kost, maar er moet wel geïnvesteerd worden om dit te onderzoeken.

Discussie over prioriteiten. Waterveiligheid is een aanknopingspunt voor waterbeheerders, maar ook geld. In baggeraanwas zit nog altijd meer geld dan biodiversiteit. Bovendien is de rivierkreeft weliswaar een probleem, maar niet het grootste probleem waar waterbeheerders mee zitten. Het is niet van de hoogste prioriteit. Dit bemoeilijkt het vrijmaken van middelen om tot actie te komen.

De vraag is: wat kunnen we in de tussentijd doen? Dagvoorzitter: best practices delen, bij elkaar komen, ervaringen en kennis uitwisselen. Zoals we vandaag doen en tijdens de veldproef in Dordrecht is gedaan. We moeten vaker bij elkaar komen als stakeholders, maar wie neemt deze rol op zich om dit te organiseren?

Ondertussen moet er gekeken worden naar een model waarbij de beroepsvisserij een rol kan spelen in het bestrijden van de rivierkreeften voor het waterbeheer. Waterbeheerders zullen moeten zoeken naar een vorm waarbij het voor een visser economisch rendabel is om door te blijven vissen. Hiervoor moeten duidelijke afspraken gemaakt worden over elkaars verwachtingen binnen deze samenwerking. Er zijn plannen om een dergelijke proef op de stellen in Schieland en de Krimpenerwaard.

Beroepsvisser uit de zaal merkt op dat dit eigenlijk vrij simpel is. Er komt een financiële compensatie aan te pas zodra het niet meer rendabel is voor een visser om door te vissen. Als het tot het punt van bestrijding middels medewerkers van waterschappen komt, verliest een visser ook nog visgrond die nodig is voor het behouden van 250 ha om je status als beroepsvisser niet kwijt te raken.

Opmerking vanuit de zaal: dit is allemaal niet heel lastig, dit kan vrij snel opgezet worden en het gaat hier niet om hele grote bedragen. **Het knelpunt is momenteel de samenwerking.** Wat dat betreft is er tijdens het project in Dordrecht ook heel veel positieve ervaring opgedaan.

Take home message: als we alle kennis en kunnen verzamelen en gezamenlijk bewegen naar een oplossingsrichting, kunnen we een stap verderzetten. Maar, vanachter een bureau komen we er niet uit, we moeten het veld in. Dat we hier vandaag samen zitten en een goede, open discussie kunnen voeren is al een grote stap in de goede richting. Er is zeker iets ten goede veranderd in de afgelopen jaren.